

ELEK SÁNDOR

A nyárfatermesztés technológiai tapasztalatai a Nyírlugasi Állami Gazdaságban

A Nyírlugasi Állami Gazdaság 2057 ha erdejéből 815 ha a nyárerdők területe. Ebből következik, hogy a gazdaság nyárfacentrikus erdőgazdálkodást folytat. A nemesnyár-termesztési kedv különböző okok miatt az utóbbi évtizedben mégis erősen visszaesett, ami elsősorban az alacsony érdekeltiségre és a kedvezőtlen közgazdasági környezetre vezethető vissza.

A sok sikertelen nyártelepítés már az 1975–1980-as években ráébresztette a gazdálkodókat arra, hogy a nyár ültetvényeszerű termesztése szigorú technológiai fegyelmet követel. Igen sok gazdálkodó egyrészt azért telepítette a nyárasokat, hogy megszabaduljon a mezőgazdasági művelésre gazdaságtalan területtől, másrészt bizonyos pénzforrást láttak benne. A Nyírlugasi Állami Gazdaságban 1966-ban kezdődött a nyárfatermesztés az úgynevezett cellulóz nyár-program folytán. Elsősorban a határtermőhelyeken indult a telepítés. Amint a gazdaság vezetősége rájött, hogy érdemes e tevékenységgel foglalkozni, egyre jobb termőhelyekre telepítették a nyárasokat. A technológiát az Állami Gazdaságok Országos Központja határozta meg, mi ettől annyiban térünk el, hogy telepítés előtt műtrágyáztunk és hároméves kortól kezdődően 12–15 éves korig késő őszi lombtárcsázást végeztünk. Ezzel elértük, hogy az adott termőképességet 20–30%-kal fokoztuk.

A nyártermesztés első tapasztalatai igen sok dolgot tisztáztak. Elsősorban a termőhelykérdést, a klón-, a hálózati, az ültetési technológiát, az ápolás mértékét, a gyökéres csemte és a csúcsrügyes karódugvány alkalmazásának feltételeit. Az alapkérdések tisztázásában komoly segítséget kaptunk az ERTI püspökladányi Kísérleti Állomásától, személy szerint dr. Tóth Bélától és dr. Kaposi Imrétől, ugyanis a Kísérleti Állomás és a Nyírlugasi Állami Gazdaság különböző célfeladatokra nyolc éves időtartamra kutatási szerződést kötött. Sajnos a nyolc év letele után a kutatás részben befejeződött, bár igen sok probléma vetődik még fel.

A telepítés 70%-ban „I. 214”, 30%-ban óriás nyárral történt, 60x80 cm-es ültetődörrel. Hálózata 3x3, 3,5x3,5 és 4x4 m-es volt. Az ültetvényeszerű nyárasokat 12–16 éves korig ápoltuk, függetlenül attól, hogy csak 10 éves korig kaptuk a befejezett erdőápolási költséget. Rájöttünk arra, hogy megfelelő ápoltsági színvonal esetén kapunk olyan többletnövekedést, ami a termesztést gazdaságossá teszi. Mielőtt az eredményeket ismertetném, megemlítem az adottságok néhány alapkérdését.

A nyárasok területének átlagos földértéke 7,5 aranykorona. Az állomány 50%-a úgynevezett határtermőhelyeken van, klasszikus erdőtipológia szerint akác, fenyő termőhelyeknek felel meg.

A fakitermelési adatokat 1973. évtől kezdődően gyűjtöttem össze 1990. évvel bezárólag. Így 737 ha tisztítási, 617 ha gyérítési és 518 ha véghasználati fatömeget dolgoztam fel. Úgy gondolom, hogy az adatok megfelelően jellemzik a nyártermesztésünk gazdálkodását:

tisztítási fatömeg	26,7 m ³ /ha
gyérítési	39,1 m ³ /ha
véghasználati	189,6 m ³ /ha
összes hozam	255 m ³ /ha

A súlyozott véghasználati kor 17,9 év. Ebből következően 14,3 m³ átlag évi növekedéssel számolhatunk.

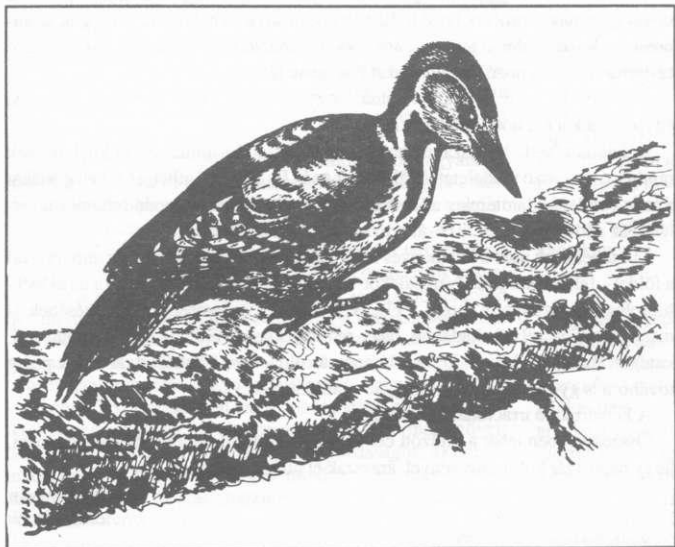
A használati fatömegadatok igen nagy szóródást mutatnak, ebből érződik az, hogy az egész területből 122 ha az úgynevezett rotott nyáras volt. A tisztítási 12–38 m³/ha, a gyérítési 20–88 m³/ha, a véghasználat 104–256 m³/ha között mozog. Az optimális nyártermőhelyen lévő állományok átlagnövekedése 19,5 m³/ha-ra várható. A klónok átlagnövekedésének adataival nem foglalkozom, mert ez még kutatási téma. Annyi már most is biztos, hogy az óriás nyár és a „I. 214” között 4–80% átlagnövekedéskültség van az utóbbi javára.

Igyekeztem a nyártermesztésnek olyan adatait bemutatni, amiből bizonyos szakmai és gazdasági következtetéseket lehet levonni. Arról meg vagyok győződve, hogy érdemes a nyártermesztéssel foglalkozni, hiszen nem sok olyan növénytermesztési lehetőség van e tájegységen, ami olyan nyereséget hozna, mint a nyár, és jóval jövedelmezőbb, mint a gabonatermesztés.

Meg kell említeni a műtrágyakísérletek eredményeit. A legjobb kísérleti parcellán 82 m³/ha többlet fatömeg képződött a kontroll területtel szemben. A műtrágyázási költségek a plusz árbevétel 15–20%-át teszik csak ki.

Bebizonyosodott, hogy nem igaz a síkvidéki erdőgazdák körében elfogadott álláspont, mely szerint nyár után nem szabad vágásfelújításként visszamenni nyárral. A vágásfelújítás nagyobb technológiai és szakmai fegyelmet kíván az erdészről, mint a telepítés. Az a tapasztalatom, hogy összefüggő nyárasokat nem szabad létrehozni (50 ha), mert a talajvízháztartás negatív irányba teljesen megváltozik.

A nyírlugasi nyártermesztési tapasztalatok azt bizonyítják, hogy nagyobb beruházások között kevés olyan van, ami hat éven belül megtérül. A nyártermesztésnek még vannak tartalékai, elsősorban az új klónok bevonásával a termesztésbe és a technológia fejlesztésével.

GENCSI ZOLTÁN

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye természeti értékei

A megyében 26 885 hektárnyi (4,53%) országos jelentőségű védett területet tartunk nyilván. Ebből egy tájvédelmi körzet, tíz természetvédelmi terület. Országos jelentőségű védett területek:

Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet

Egykoron a csaknem asztalsímaságú térszínt egy hatalmas, mocsár- és lápfoltokkal, vízek cseréjével átszőtt erdőtakaró borította. Az erdőállományok sokféleségét a Tisza egykori árterein, Csaroda, Tarpa, Beregdaróc közelében és a Túr mentén Túriscsénél a bükkös (!) elemekben gazdag gyertyános tölgyesek (*Quercus robur* – *Carpinetum hungaricum*); a Szamos-Túrhát a tölgy-körös-szil ligetek (*Fraxino pannonicac-Ulmetum*) és a lefolyástalan területek lápjai adták. Ez az eredeti növénytakaró az „erdőléleknek”, a vízrendezéseknek és mocsárschapulásoknak köszönhetően kisebb darabokra szakadt. Mai képe azonban – eltérően az Alföld más tájaitól – még mindig igen hasonlatos a hajdanához. E mozaikok megőrzésére alakult 1982-ben 23 136 hektáron a tájvédelmi körzet. A gyertyános tölgyesek (tarpai Nagyerdő; Bockerek; Ricsei-erdő; Dédai-erdő; Lónyai-erdő) sáfrányszőnyeges különlegessége a magosligeti Cserkőz-erdő. A kora tavasszal virító kárpái sáfrány (*Crocus heuffolianus*) bíborlila lepelével még a tarpai Téb-erdőn találkozhattunk. A beregi erdők nevezetes tavaszi virága a hóvirág, lőzike, szőlőrózsák, galambvirág mellett a kockás liliom (*Fritillaria meleagris*).

Jellegzetes keményfajligeteket találunk a Lónyai-, Bockereki- és a Ricsei-erdő egyes részein, valamint a Gulácsis- és a tarpai Téb-erdőben. Szatmár-Bereg – európai mércével is – egyedülálló értékei a tőzegmohás lápok Csaroda, Gelénes határában (Nyíres-tó, Bábtava). A

mohapárnákat őtféle tőzegmoha (*Sphagnum palustre*, *S. recurvum*, *S. magellanicum*, *S. teres*, *S. squarrosum*) alkotja. A lápok különleges értékei a hüvelyes gyapjúsás (*Eriophorum vaginatum*), a kereklevelű harmatfű (*Drosera rotundifolia*), a háromlevelű vidrafű (*Menyanthes trifoliata*), a tőzegperce (*Comarum palustre*), a tőzegpáfrány (*Thelypteris palustris*), a babérlevelű fűz (*Salix pentandra*), a tőzegáfonya (*Vaccinium oxycoccus*). Égerlápokat a gyertyános tölgyesek és a keményfajligetek mélyebb részein találunk (lónyai Mélyéger, Bockereki Gönte és Hamvas-tó stb.).

A táj megkapó, mesés elemei a tavaszi virágpompába öltözött körtefákkal a fás legelők: Túrístvándi (Rókas legelő), Penyige (Erethegei legelő), valamint az előzőeket fajgazdaságban magamögé utasító lónyai fás legelő. Tölgy és vackor mellett itt magyar kőris, mezei juhart és vénic-szil is találunk.

A folyók árterületének különleges gazdálkodástörténeti csodája az ún. „dzsungelgyümölcsös”: elvesztettek, elfelejtettek hirtelen ősi fajtáival díonak, almának, szilvának és körtének. A gyümölcsnemesítés fontos géntartalékai a gyümölcsösök. Kár lenne értük, ha kipusztulnának!

Összefoglalva: Szatmár-Bereg jellegzetes földrajzi fekvéséből adódó rendkívüli természeti adottságai, értékei méltán érdemeltek védelmet.

Bátorligeti-ösláp Természetvédelmi Terület

Tuzson János 1914-ben megjelent munkájában (*Képek a magyar Alföld növényvilágáról*) írta le először a Bátorligeti-öslápot és e megállapítást tette: „az észak és dél, a hegységek és a puszták legváltozatosabb növényvilágát rejtje magában”. Ezzel a láp a tudományos érdeklődés fókuszába került. Ma már elmondhatjuk, e láp a magyar termé-

szetvédelem legismertebb és legtöbbet vizsgált területe. A jégkorszakot követő fenyő-nyír kor és az azon túli klímaváltozások flórájának, faunájának egyedülálló közössége, amely a beerdősült homokbuckákkal ölelt – mély fekvésű és ezért sajátos mikroklimájú – lápban talált menedéket. A teljesség igénye nélkül néhány növényt kell említeni: fehér zászpa (*Veratrum album*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), mocsári angyalgyökér (*Angelica palustris*), zergeboglár (*Trollius europaeus*), lápi csalán (*Urtica dioica*) háromlevelű vidrafű (*Menyanthes trifoliata*), turbánliliom (*Lilium martagon*), kapotnyak (*Asarum europaeum*), árnyékvirág (*Majanthemum bifolium*).

A kiemelkedő természeti értékű 53 hektárnyi ösláp csak engedéllyel látogatható.

Bátorligeti-legelő Természetvédelmi Terület

1986 óta fokozottan védett a Nyírségre (nyírségense) jellemző – itt legnagyobb kiterjedésben fennmaradt – 23 hektárnyi törpefűves homoki gyeper (*Festucetum pseudovinae* *potentillosum arnariac*). A társulás jellemző faja a veresnádrágcsenkesz (*Festuca pseudovina*). Különlegességük, ritkaságuk miatt kiemelkedő az itt található fajok közül a magyar kőkörcsin (*Pulsatilla pratensis* ssp. *hungarica*), a tatógőz kőkörcsin (*P. patens*), a leánykőkörcsin (*P. grandis*), a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), a magyar nőszirm (*Iris aphylla* ssp. *hungarica*).

Fényi-erdő Természetvédelmi Terület

1953 óta védett a 298 hektárnyi Fényi vagy Körmei erdő. Egykori tulajdonosa, gróf Károlyi József is természetvédelmi emlékek jelöltje ez

hektáros erdőtümbjének legjobb részeit. A gazdag domborzati formák között igen változatos vegetációjú erdő teljes lágy szárú növényei a Bátorligeti öslápeval jórészt azonosak.

A változatos vegetációt a tölgy-köris-szil ligeterdő, a gyöngyvirágos tölgyes, a nyírláp, a pusztai homoki tölgyes és a homoki gyepek olykor meghökkenítő, sajátos egymásmellettsége, láncolata nyújtja.

E társulások rejtegetik a békaliliumot (*Hottonia palustris*), a lápi csalánt (*Ur-*

Baktalórántházi-erdő Természetvédelmi Terület

1977 óta védett az a 341 hektáros, egy tümböt alkotó erdőttest, amely a Nyírségre egykoron jellemző homoki gyertyános-kocsányos tölgyes (*Quercobori-Carpinetum*) és gyöngyvirágos tölgyes (*Convallario-Quercetum*) társulásokat őrzi. A löszös homokdombok úde-félnedves termőhelyein a gyertyán, a kocsányos tölgy, a mezei juhar, a me-

rési periódus, amely minden fajjal ellátott képességét csökkenti, de leginkább a kocsányos tölgy szenved. Ennek következtében egyes erdőrészeket elgyertyánosítottak. A tölgyek száradási ütemét tekintve a felújítási munkálatok előadhatatlanok.

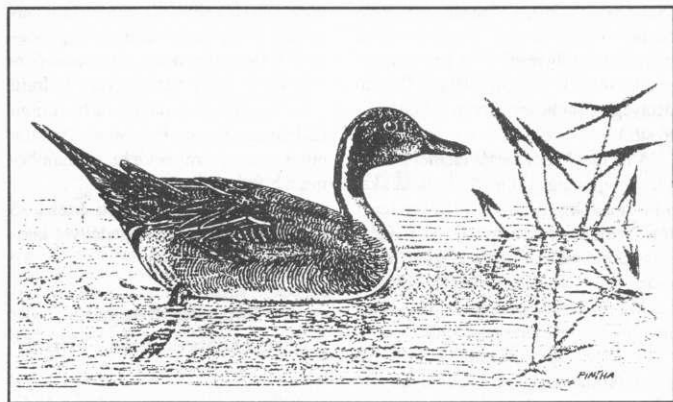
Tiszadobi ártér Természetvédelmi Terület

A lefűződött, leválasztott holtágakkal több mint 1000 hektáros ártér 1977 óta védett. A holtágak vizét vastagon borítja a vízidő vagy sulyom (*Trapa natans*), tenyészik benne a fehér tündér-rózsa (*Nymphaea alba*), a sárga vízitök (*Nuphar lutea*), a vízi kolokán (*Stratiotes aloides*) és a rucaörm (*Salvinia natans*).

A morotvák közötti tereket a bokorfüzesek, a fűz-nyár ligeterdők és a magyar kőrises (*Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*), tölgy-köris-szil ligeterdők, valamint ezek egymásba mosódott átmeneteinek gazdag cserjeszintű állományai uralják. A terület buja növényvilágához méltó a madárvilág. Az öreg tölgyesek fészkelője a kiskócsag, bakcsó, szürkegém, kékgalahé, szalakóta, macskabagoly, fekete harkály. A szárazabb cserjésekben hallani a fülemüle énekét.

Tisztatelek-Tiszaberceli ártér Természetvédelmi Terület

Védelem alá 1978-tól 718 hektár, 1990-től pedig 1566 hektárnyi ártér került. A terület magán viseli az emberi beavatkozás nyomait: kubikgödörök, strandok, szántók, faültetvények követik egymást. Ezek közé ékelődnek be a szigetszerű fűz-nyár ligeterdők és a keményfaligeti-maradványok. Ez utóbbiak főként a vénic-szil jelzi, hogy hol volt és hol nem lett, lesz többé a Felső-Tisza-vidéket egykoron jellemző magasártéri erdőtüszulés, a tölgy-köris-szil ligeterdő. Az élőhelyszigetek jellemző madárfajai a kis- és nagyfülemüle, feketegolya, barnakánya, posztáták, füzikek,

tica kioviensis), a széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helleborine*), a mocsári angyalgyökér (*Angelica palustris*), a mocsári gólyaorr (*Geranium palustre*), a magyar aszat (*Cirsium pannonicum*) stb.

Az erdő egységét megbontó akácok – melyekről szinte eldönthetetlen, hogy a pusztai tölgyesek vagy a homoki gyepek területét foglalták-e el – lassan kiűzetnek a védett területről. Azonban a talajvízszint süllyedése és a száraz időjárás periódus nemcsak az idős tölgyek tűrőképességét teszik próbára, hanem feladja a leckét az akácokat tölgyessé alakítani vágyó természetvédelemnek is. A tölgyfelújítások kilátástalanságát súlyosítja a vadkár, hiszen kerítés nélkül – melyre a természetvédelemnek évek óta nem jut pénz – a vad (őz, gímszarvas, nyúl, disznó, döm!) a fiatalokban kedvre csemegezik.

zei szil, a madárcseresznye, az ezüst-hárs alkotta erdőállomány lágy szárú szintjében találjuk a debreceni csomolyát (*Melampyrum nemorosum* ssp. *debreceniense*), a szagos mügét (*Galium odoratum*), a keltikét (*Corydalis cava*, *C. solida*), a hagymás fogasírt (*Dentaria bulbifera*), a kapotnyakot (*Asarum europaeum*), az erdei varázslófűvet (*Circea lutetiana*), mint montán elemeket. A gyöngyvirágos tölgyesekben leljük a bihari csomolyát (*Melampyrum latifolium*) és a ligeti perjét (*Poa nemoralis*).

A tölgy, köris és a gyertyán kiváló növekedési sajátosságai genetikai szempontból jelentősek. Az állomány megőrzése erdészeti genetikai kutatások céljából feltétlenül szükséges. Az erdőállomány fenntartását jelentősen nehezíti a vízrendezések okozta talajvíztör-süllyedéssel párosuló száraz időjá-

énekes- és fekete rigó stb. A nagyfülemüle legjelentősebb hazai költőhelye.

Tiszavasvári Fehér-szik Természetvédelmi Terület

Magyarország legészakibb fekvésű szikes tava 1977 óta védett. Területe 225 hektár. Gyülekező- és táplálkozóhelyként a madárvonulásban jelentős szerepe van. Vízének planktonbősége főleg a tengerszegélyekre jellemző parti madarak sajátos táplálékait kínálja. A szikes mocsár, a vakszik, a nádas, a szikes pusztai gyepek élőhelyei a gulipánnak, a széki lilének, a feketeenyakú vöcsöknek, a piros lábú cankónak, a víziútnak, a kis- és búbos vöcsöknek stb.

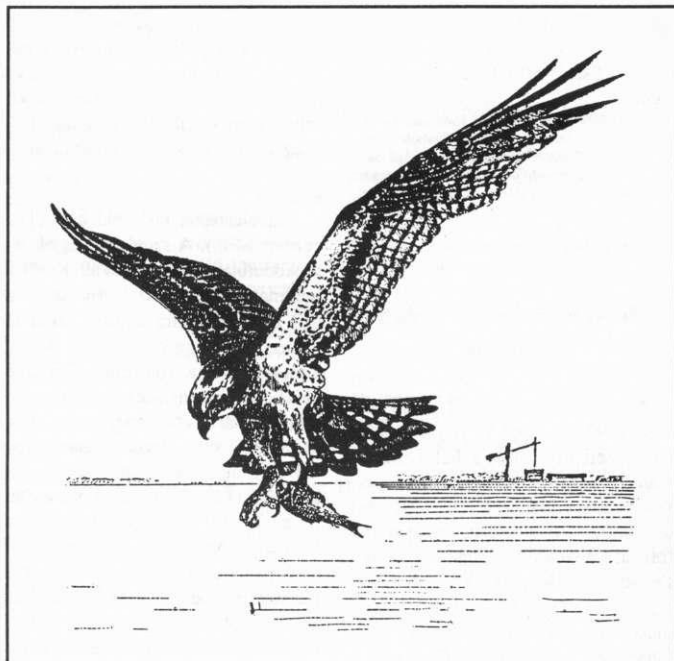
Kállósemjéni Mohos-tó Természetvédelmi Terület

Homokdombok karolják a zárványt, a váltó folyóvölgyet, amely ma a lápteknő képezi. A homokdombok valamikor tölgyeseit akácok, fenyvesek váltották fel. A terület 38 hektár. 1954 óta védett. A tó fűzláp- és nádasállományok nyílt vízfelülettel megtört váltakozása. Az iszapból felszakadó gyékényrizómák uszadékaik összesodródva és a rajtuk megtelepedő más növényektől megvastagodva kisebb szigeteket alkotnak. Ez az úszóláp, a fűzláp és a nádas rejti magában a tőzegpáfrányt (*Thelypteris palustris*), az iszapzsurlót (*Equisetum fluviatile*), a széleslevelű hídort (*Caldesia pinnatifolia*), a villás májmohát (*Riccia fluitans*), a vízi harmatkását (*Glyceria maxima*).

A környező szántókon nyereségvágyból elkövetett meliorációs merényletek természetesen a Mohos életére is kihatással vannak. A természetvédelem a tó életre keltését tavaly óta vízutánpótlással kíséri meg.

Cégénydányádi kastélypark

A Kende család a klasszicista kastély felépítése (1830) után kezdett hozzá az

eredeti faállomány meghagyásával a Szamost kísérő tölgy-körös-szil ligeterdőben a park kialakításához. (Angolpark stílus). A kiváló öntéstalaj, a viszonylag bőséges csapadék, valamint az ártéri mikroklíma éghajlatunkat nehezen viselő fajok betelepítését is lehetővé tette. De ne feledkezzünk meg a hozzáértő, gondos kezekről sem, melyeknek köszönhetően a Kende bárók parkja határokon túl is híressé vált. A gazdag növényanyagból csak néhány: juharlevelű platán, tulipánfa, vörös tölgy, páfrányfenyő, lilomfa, tiszafa, kaukázusi jegenyefenyő, mocsárciprus, sima-, luc-, fekete-, erdeifenyő, hamisciprus, szeldeltlevelű bodza, diók stb.

A második világháború után a park pusztulását az OKTH 1984-ben indított helyreállítási munkálatai állították meg. A bodza visszaszorítása lehetővé tette a kaszálást. Ennek következtében tavaly tavasszal százazres mennyiségben virított a téltemető (*Eranthis hyemalis*) és állománya tovább növekszik. A téltemető virágzásban követik a keltikék. A park eldugott zugában ősszel bontotta

lilás szirmait három tő, a Kárpátokból katonaemlékül hozott ciklámen (*Cyclamen purpurascens*).

Napjainkra a park 16 hektárra zsugorodott, ebből 13,9 hektárt az OTVH kezel.

Kaszonnyi-hegy Természetvédelmi Terület

A mezőkaszonnyi kis vulkáni kúp északi része Trianon után Ukrajnához, a déli része pedig – történelmi élcént barabási Kaszonnyi-hegy néven – kis házánkhoz tartozik. A teljes hazaeső rész (160 ha) tavaly óta védett. A hely vegetációjának szennazációja a szádokfa vagy ezüsthárs (*Tilia tomentosa* Mönch) állomány nagyságú jelenléte a keleti lejtőn (Szádok-oldal) és szórványos előfordulása a déli oldalon (Nagyköves). A hegyen több évszázadon át folyó szőlőművelés – melynek kötözvénya a hárs „háncsa” – nem szorította ki az ezüsthársat.

A Beregi-síkból szigetszerűen kiemelkedő Kaszonyi- és a közeli Tarpai-hegy az Észak-Alföld markáns tájképi elemei.

Utolsóként fel kell még sorolnom a védelemre érdemes területeket. Szabolcs-vegyes-marti víztorlós gazdát madárvilágával; a tarkasáfrányos Gödi-erdő Szamoszegen; a beregszürnyi Bárd-erdő bükkös elemeivel; a gulácsi Kris-erdő; a Bagiszei-erdő; a vásárosnaményi Sárkánykert; a Jánki-Erdő; a Géci-sítnyi; anyiről is... „őserdő” és remélhetően tart még a sor...

Helyi jelentőségű védett területek

Az önkormányzatokról szóló törvény (1991. évi XXV. tv.) a megyei természeti értékeket a helyi önkormányzatok hatáskörébe adta, így naprakész adatsor hiányában az 1990. évi törzkönyv szerint védett: a nagyari Petőfi-fa; a vajai Várkert, a gávavencsellői Dessewffy-féle park, a tiszavasvári Dessewffy-féle park, a kállósménjeni diákotthon parkja, a kállósménjeni Gyula-házy-féle park, a kislőtai Gencsy-féle park, a baktalórántházi Dégenfeld-féle park, a berkeszi Vay-féle park, a tiszadobi Andrássy-féle kert, a szabolcsbáka-i öreg hárs, a szabolcsveresmarti Vig-féle park, az anarcsi kastélypark, a mándoki kastélypark, a tuzséri park, a kocsordi Tisza-féle park, az eperjeskei Jármy-féle park, a nyíregyházi páfrányfenyő, a nyíregyházi tiszafák, az újfehértői orchideás rét, a balkányi mamutfenyő, a kéki láprét, a vitkai platánfasor, a laskodi platánfa, a fehérgyarmati platánfa, az apagyai kendercázató, a császói soma.

A kastélyparkok mindegyike az épületet övező erdőt átfarmáló, ám a természetességet hangsúlyozó angolkpark. A kertek állapota az épületet birtokló intézmények anyagi lehetőségeit valóságosan tükrözi...

Termetes és nevezetes fáink

A szabad erdőségek zabolátlan vagy szabályozott irtásával szemben mindig

voltak kiválasztott, lélekkel felruházott, szentként tisztelt, totemisztikus fák, amelyek az íratlan tilalmaknak vagy a másféle szentségnek: a védelemnek köszönhetően napjainkig megmaradtak. Megyénkben is találunk ilyenérvat.

Hársak

Szabolcsbákai kislevelű hárs (*Tilia cordata* Mill.). A szőlőskert egyik homokdombján magányosan áll. Kerülete mellmagasságban 860 cm. Hét hatalmasága a domboldalra hajolva talált támaszt, s ott meggyökeresedett. Becsült kora 400-500 év. Több mint 40 m átmérőjű koronája nemcsak a szelíd kirándulóknak kínál hűvös sátrat, hanem a bántó szándéknak is. Vezérhajtása a lányos ház előtt májusfává vált, s azóta a seb korhadása két tavábbi ággal „könnyűtette” a törzset. 1981 óta védett. Nyírkiráti két hársfa. Az Áron-tagban – a szabadságharc során itt menedéket lelt Vörösmartýról elnevezett – két kislevelű hársfa áll. Kerületük 550 cm, illetve 360 cm. Egészségesck. Környezetük elhanyagolt.

Tölgvek

Magyari Petőfi-fa. A néphit úgy tartja, hogy Petőfi Sándor e tölgyfa (*Quercus robur* L.) alatt írta a Tisza című versét. Elképzelhető, hogy az ihlet itt – a vers azonban bizonyosan Pesten – született. A kedves legendára ellenére a több mint hat méter törzskerületű magányos fa nemcsak az időjárás elemeket, hanem az ember gyújtotta tűz lángnyelveit is megszenvedte. Egyetlen ága feldúcolva került el a pusztulást, 1961 óta védett.

Tiszatelken a gátra bólint terebélyes koronájával két tölgy. Kerületük 567, illetve 378 cm.

Tiszadobon Budaházi Zoltán erdészkerületében több figyelemre méltó tölgy hagyásfát találunk 500 és 550 cm közötti törzskerülettel, emlékeztetve bennünket a magasártéri tölgyvesekre.

Nyárfák

A nyárfák között bizonyosan a vásárosnaményi fehérmár (Populus alba L.) a „leg” a megyében. A Kraszna melletti

rét végében magasodik a fehér kérgű,
795 cm-es kerületű fa.

Öt méter körüli törzskerületű fehérfenyőfákra lelünk a Szamos gátoldalában Olcsván, a Lónyai-csatorna partéleben. Lónyán (lónyai nyír) és a Kovacsics-nyától kőhajításnyira Nyírbogát határában. Ez utóbbi fa valószínűleg a nemrég elpusztult góliát sarja, melynek kerülete 804 cm, magassága pedig 35 méter volt.

Feketenvárad

(*Populus nigra* L.) közül két figyelemre méltó akad. Az egyik Tiszadobon, a gát lábánál található. Kerülete 676 cm. A másik Aranyosapátiban a szőlőskert kapufélfája, 454 cm-es törzskerülettel.

Hússos som

(*Cornus mas* L.) Hazánk s valóságzin-
leg Európa legidősebb „somfája” egy
isten háta mögötti falu – Császólé – al-
máskertjében hozza nem mindennapi
(3–3,5 cm-es) terméseit. Kora 400–450
évre tehető. A fa hat méter magas, ko-
ronaátmérője nyolc méter. A törzse nem
sokkal a föld feletti sokfelé ágazik. Ter-
mésének magvai szokatlanul kihegye-
zettek. A fa tulajdonságai alapján Nyé-
kes István *forma császóléensis* néven
vezette be a tudományba ezt az alakot.
1989 óta védett.

Mamutfenyő

(*Sequoiadendron giganteum*). Bal-kánytól néhány kilométerre a Csiffi-tanya félreeső zugában magasodik egy villámsújtotta mamutfenyő. Valamikor 34 méteres magassága megfelelőddu (17 m). Törzskerülete 460 cm. Villása ágai ösazeabroncsosza, kiheverve a villáscsapást, újra hajt. A homokdomb lejtőjén álló fa ellefedett kastélypark utolsó himnódója. 1988 óta védet.

Platán

A cégenyományi kastélypark ékes-sége a 690 cm-es törzskerületű, 45 m koronamérfőjű juharlevelű platán (*Platanus x hispanica* Brot.). Hatalmas ágait vasoszlopok támasztják. Nem minden-napi mezejét hazánkban csak a kőrmen-di platánfa (7,8 m) múlja felül.